

Het transitie-FTK een no-brainer?

Volgens de huidige planning van het pensioenakkoord stappen alle pensioenfondsen uiterlijk 2026 over naar het nieuwe pensioenstelsel. Maar wat gebeurt er in de tussentijd? Voor de periode van 2021 – 2026 zijn speciale afspraken gemaakt. In 2021 geldt een vrijstellingsregeling.¹ Daardoor hoeven pensioenfondsen met uitkeringsovereenkomsten minder snel te korten. Voor de transitieperiode 2022-2026 komt er een aangepast financieel toetsingskader, het transitie-FTK. Daarmee kunnen pensioenfondsen vanaf 2022 al aansluiting zoeken bij het nieuwe stelsel. Doel is om vanuit de nieuwe situatie bezien onnodige kortingen te voorkomen. Pensioenfondsen die er financieel beter voor staan, mogen bovendien eerder indexeren. Maar gebruik maken van het transitie-FTK is geen no-brainer. Een fonds staat vanaf dag 1 in de transitieperiode al voor belangrijke keuzes.

■ VANWEGE VRIJSTELLINGSREGELING 2021 IS 90% DEKKINGSGRAAD GENOEG

Veel Nederlandse pensioenfondsen hebben al jaren lage dekkingsgraden. De gemiddelde dekkingsgraad lag eind 2020 rond de 100%. Binnen het huidige FTK betekent dit een tekort. Een situatie die niet te lang mag duren. Pensioenfondsen moeten binnen 10 jaar kunnen herstellen tot de vereiste dekkingsgraad van gemiddeld 120% en de dekkingsgraad mag maximaal 5 jaar achtereen lager zijn dan de minimaal vereiste dekkingsgraad van ongeveer 104%. De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid mag onder voorwaarden vrijstelling verlenen van deze hersteltermijnen. Voor 2020 deed de minister dit al. Vanwege de coronapandemie komt er in 2021 opnieuw een vrijstelling. Pensioenfondsen mogen daardoor maximaal 12 jaar de tijd nemen om te herstellen naar het vereist eigen vermogen en pensioenfondsen die inmiddels 5 of 6 jaar niet voldoen aan het minimaal vereist

eigen vermogen (MVEV), hoeven niet onmiddellijk te korten. De dekkingsgraad moet wel minimaal 90% zijn. Die 90% dekkingsgraad kun je ook bereiken met een onvoorwaardelijke korting. Voor een groot deel van de pensioenfondsen is korting hiermee weer een jaartje opgeschort. Maar veel pensioenfondsen zitten eind 2020 al wel 5 jaar achtereen onder de 104% grens. En dat blijft een belangrijke mijlpaal in het FTK.

■ TRANSITIE-FTK IN 2022-2026 MOGELIJK BIJ VOORNEMEN TOT INVAREN

De vrijstellingsregeling heeft betrekking op 2021. Vervolgens geldt het transitie-FTK, zoals schematisch weergegeven in figuur 1. Pensioenfondsen die verwachten dat sociale partners bestaande rechten willen invaren in de nieuwe regeling, mogen hier vanaf 2022 gebruik van maken. Zij hoeven dan niet

De inzet van netto profijt voor de te maken keuzes in het transitie-FTK is onnodig zwaar vanwege hoge kosten en meer complexiteit. Toch is ervaring opdoen met netto profijt waardevol

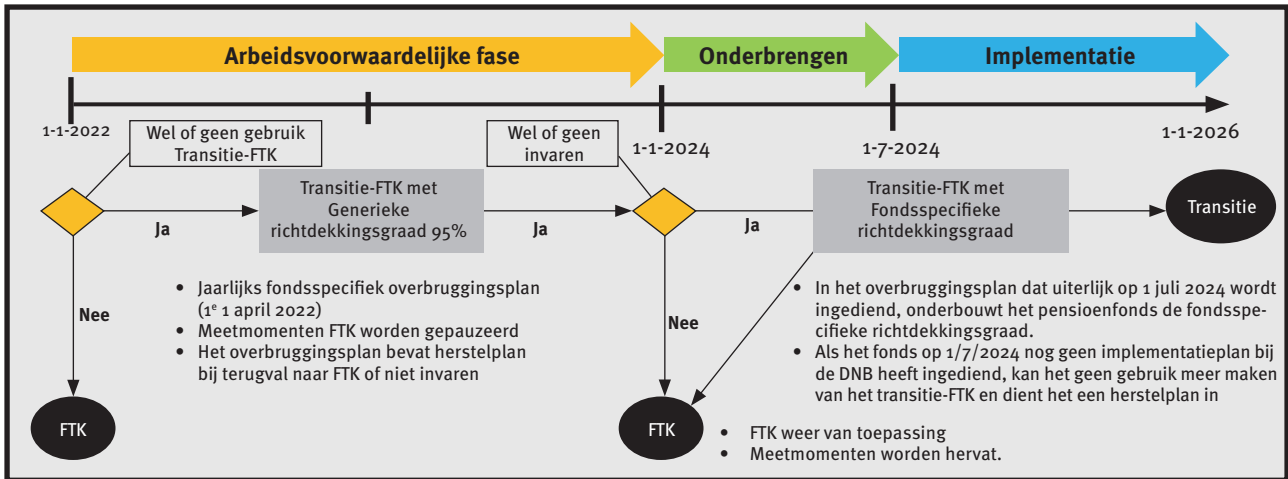
te korten vanwege de MVEV vereisten en ook geen herstelplan in te dienen. In plaats daarvan dienen zij uiterlijk 1 april 2022 een eerste overbruggingsplan in. Hierin toont het fonds aan dat de financiële positie uiterlijk in 2026 herstelt tot een richtdekkingsgraad van minimaal 95%. Als blijkt dat het pensioenfonds met het overbruggingsplan de richtdekkingsgraad niet haalt, of de dekkingsgraad is onder de 90%, dan moet het fonds onvoorwaar-

Agnes Joseph en Lieke Werner

A.S. Joseph AAG is actuaaris en C.C. Werner AAG is productmanager bij Achmea Pensioenservices. Dit artikel is op persoonlijke titel geschreven.

Figuur 1: schema van het transitie-FTK

Richtdekkingsgraad:
De dekkingsgraad benodigd voor een verantwoorde, uitlegbare en evenwichtige overstap naar het nieuwe pensioenstelsel.

Generieke richtdekkingsgraad:
In de arbeidsvoorwaardelijke fase tot 1 januari 2024 mag een pensioenfonds vooruitlopend op het implementatieplan voorlopig de generieke richtdekkingsgraad van 95% hanteren.

Fonds-specifieke richtdekkingsgraad:
Dit is de dekkingsgraad benodigd voor een verantwoorde, uitlegbare en evenwichtige overstap gegeven de fonds-specifieke invulling van de nieuwe pensioenregeling en de keuzes ten aanzien van invaren en compensatie uit het implementatieplan.

delijk korten. De korting uit het eerste overbruggingsplan in 2022 moet volgens het consultatiedocument ineens worden genomen. Kortingen die daarna volgen uit de jaarlijkse update van het overbruggingsplan mag een fonds wel spreiden over maximaal de resterende looptijd tot het verwachte moment van invaren. Tegelijk mag het pensioenfonds al indexeren bij een dekkingsgraad van 105% in plaats van een dekkingsgraad van 110%. Maar er is een addertje onder het gras. Blijkt namelijk op enig moment dat het fonds toch niet zal invaren, dan geldt het huidige FTK weer. Fondsen die eind 2021 al 5 of 6 jaar achtereen onder het MVEV zitten, moeten dan direct onvoorwaardelijk korten tot ongeveer 104% dekkingsgraad.

■ FONDS-SPECIFIEKE RICHTDEKKINGS- GRAAD KAN OPLOPEN TOT MEER DAN 110%

Een belangrijke parameter in het overbruggingsplan is de richtdekkingsgraad. Dit is de dekkingsgraad die het pensioenfonds nodig heeft voor een verantwoorde overstap naar het nieuwe stelsel. De minister gaf aan dat de richtdekkingsgraad minimaal 95% moet zijn. Deze generieke richtdekkingsgraad is gebaseerd op berekeningen van de Pensioenfederatie en De Nederlandsche Bank (DNB). Voor een gemiddeld fonds dat overstapt naar het nieuwe contract is 95% richtdekkingsgraad volgens deze berekeningen voldoende. De verwachte uitkeringen vóór en na transitie kan het fonds dan

gelijk houden zonder dat daarvoor herverdeling tussen deelnemers nodig is. Tijdens de arbeidsvoorwaardelijke fase worden details over de nieuwe regeling en invaren nog uitgedacht. In deze fase mag een pensioenfonds deze generieke richtdekkingsgraad hanteren.

Maar de uiteindelijke richtdekkingsgraad die een fonds werkelijk nodig heeft, is erg afhankelijk van fondskarakteristieken, fondsbeleid en keuzes ten aanzien van een nieuw contract. Gevoeligheidsanalyses in het consultatiedocument laten zien dat de “echte” fonds-specifieke richtdekkingsgraad kan oplopen tot meer dan 110%.

■ 95% RICHTDEKKINGSGRAAD BETEKENT DAT GEPENSIONEERDE POTJE SNELLER LEEG EET

Wat gebeurt er als fondsen met een dekkingsgraad van 95% invaren? Stel dat voor de compensatie afschaffing doorsneesystematiek ongeveer 5 procentpunt dekkingsgraad nodig is. Bij een dekkingsgraad van 95% resteert dan ongeveer 90% dekkingsgraad voor het omzetten van de bestaande rechten in persoonlijke pensioenvermogens. Een pas gepensioneerd krijgt dan dus ongeveer 90% van de voorziening, die volgens het FTK be-

1 Zie de brief ‘Vrijstellingsregeling 2020 en transitie-ftk’ van 16 december 2020 van minister Koolmees (kenmerk 2020-0000170435).

nodig is voor zijn huidige uitkering, mee als persoonlijk pensioenvermogen. Als je uit dit persoonlijke pensioenvermogen vervolgens weer een uitkering onttrekt op basis van dezelfde risicovrije rente, dan valt deze uitkering 10% lager uit, ofwel een korting van 10%. Dit is voor een pas gepensioneerd dus geen gelijke uitkering vóór en na transitie. Een gelijke uitkering kan je dan alleen krij-

De keuze voor een transitie-FTK uitgaande van een generieke richtdekkingsgraad van 95% betekent impliciet de keuze voor een variabele uitkering op basis van verwacht rendement

gen door de uitkering te berekenen op basis van een (hoger) verwacht rendement in plaats van de risicovrije rente. Als het pensioenfonds dit verwacht rendement vervolgens ook daadwerkelijk behaalt, dan blijft de uitkering gelijk. Maar haal je dit verwacht rendement niet, dan daalt de uitkering. Een hogere startuitkering voor gepensioneerden betekent dus geen herverdeling met andere generaties, wat een van de randvoorwaarden is volgens de consultatie, maar een gepensioneerd eet gewoon sneller zijn potje leeg.

Eigenlijk is met de keuze voor een transitie-FTK uitgaande van een generieke richtdekkingsgraad van 95% dus impliciet een belangrijke keuze voor de uitkeringsfase al gemaakt: die is variabel en wordt berekend op basis van een verwacht rendement in plaats van de risicovrije rente. Dit lijkt gunstig, maar kan aan de andere kant ook gezien worden als een sigaar uit eigen doos.

■ 105% RICHTDEKKINGSGRAAD BIJ RISICOVRIJE RENTE

Waar de consultatie stukken van 95% richtdekkingsgraad spreken bij overgang naar het nieuwe contract, staat er voor overgang naar de verbeterde premiereregeling een richtdekkingsgraad van 105% als indicatie. De uitgangspunten van deze berekeningen zijn niet in detail toegelicht, maar kunnen we wel raden. In dit geval krijgt een gepensioneerd waarschijnlijk 100% van de voorziening mee. Daarmee koopt de gepensioneerd vervolgens op basis van de risicovrije rente direct een even hoge uitkering aan binnen de verbeterde premiereregeling. Naar verwachting stijgt deze uitkering van de gepensioneerd vanwege verwacht overrendement uit doorbeleggen. Dan zijn er nog 5 procentpunten dekkingsgraad over. Dit geld gaat naar actieve deelnemers ter compensatie voor de

afschaffing van de doorsneesystematiek. Deze actieven en ook de slapers hebben daarnaast zelf ook een iets hoger vermogen bij aanvang nodig om verwacht pensioen voor en na transitie gelijk te houden. Ook hier ga je immers uit van pensioeninkoop op basis van de risicovrije rente.

De keuze voor een richtdekkingsgraad zegt dus veel over de keuze en invulling van een nieuw contract. En dan hebben we het nog niet eens over een mogelijke wens voor een initiële vulling van de solidariteitsreserve. Die staat nog niet in de berekeningen van nu. De voorlopige keuze is niet eenvoudig en niet triviaal. Maken sociale partners in 2024 een andere keuze over contract, projectierendement of invaren dan kan een veel hogere richtdekkingsgraad nodig zijn. In dat geval heeft een fonds nog een zeer korte overbruggingstijd. Het resultaat kan een onvoorwaardelijke korting bij de transitie zijn. Geen fijne start.

■ EERDER INDEXEREN ZET DEKKINGSGRAAD ONDER DRUK IN ONZEKERE TIJD

In het nieuwe pensioenstelsel is er eerder zicht op pensioenverhogingen door geen (of minder) bufferopbouw. In het transitie-FTK mag een pensioenfonds daarom ook al eerder indexeren. Namelijk vanaf een dekkingsgraad van 105%, zolang de dekkingsgraad door indexatie niet zakt onder de 105%. Dit klinkt in eerste instantie aantrekkelijk. Maar ook hier geldt dat het niet vanzelfsprekend is om er gebruik van te maken. Pensioenfondsen met echt hoge dekkingsgraden (zeg boven de 120%) kunnen binnen de regels van het huidige FTK al indexeren. Het transitie-FTK geeft dus alleen wat extra indexatieruimte voor fondsen met dekkingsgraden tussen de zeg 105% en 120%. Deze pensioenfondsen moeten in hun afweging meerdere elementen betrekken.

Zo is een belangrijke vraag voor deze fondsen of ze verwachten dat sociale partners een verzoek gaan doen tot invaren of niet. Als sociale partners niet voornemens zijn om in te varen, of zodra blijkt dat er geen sprake zal zijn van invaren, dan is het huidige FTK namelijk weer van kracht. Een eerdere indexatie nu zet de dekkingsgraad, die in dat geval toch weer leidend is, nog eens extra onder druk. Verder is ook al bekend dat DNB de risicovrije rente komende jaren stapsgewijs aanpast. Dit betekent ook een paar procentpunten daling van de dekkingsgraad. Dat zijn elementen die tegen eerder indexeren spreken. Aan de andere kant is bij veel van deze pensioenfondsen de afgelopen jaren de premiesystematiek aangepast. Het doel daarvan was om tegen een nog enigszins betaalbare premie een redelijke pensioenopbouw te kunnen toekennen aan actieven. Door nu eerder te indexeren kan het fonds nu mogelijk juist de groep van gepensioneerden en slapers wat tegemoetkomen. Al met al zijn er hier voor de pensioenfondsen geen makkelijke en triviale keuzes.

■ PREMIEDEKKINGSGRAAD PAKT VERSCHIL-LEND UIT PER LEEFTIJDSCHOORT

In het overbruggingsplan is ook een onderbouwing nodig van de mate waarin de premie bijdraagt aan herstel van de dekkingsgraad. Bij pensioenfondsen die de premie dempen op basis van verwacht rendement is de premiedekkingsgraad laag. Dit vertraagt het herstel van de dekkingsgraad. En het is in het transitie-FTK de vraag in hoeverre dit evenwichtig is. Maar ook hier staat het pensioenfonds voor een ingewikkelde overweging. Aan de ene kant sluit een premie berekend op verwacht rendement namelijk gewoon aan bij het nieuwe stelsel. Daardoor lijkt een aanpassing van de hui-

Wij raden pensioenfondsen aan om eerst te kijken hoeveel premie volgens het nieuwe stelsel ongeveer nodig is, gegeven de huidige gewenste pensioenambitie

dige premie en opbouw niet nodig. Aan de andere kant is de premie en opbouw (in de vorm van toename van pensioenvermogen) in het nieuwe contract gelijk aan elkaar. Je kunt daarmee stellen dat de premiedekkingsgraad in het nieuwe stelsel '100%' is. Dus dat de huidige premie en opbouw wel degelijk aanpassing behoeven.

Wat is wijsheid? Wij raden pensioenfondsen aan om eerst te kijken hoeveel premie volgens het nieuwe stelsel ongeveer nodig is voor de huidige gewenste pensioenambitie. Het lijkt bijvoorbeeld niet logisch om nu de premie te verhogen boven dat niveau. Vervolgens kan je ook kijken bij welke pensioenopbouw je bij invaren ongeveer je premie-inleg terugkrijgt in de vorm van een gelijke toename in persoonlijk pensioenvermogen. Bij een eerste grove inschatting op fondsniveau lijkt dan ongeveer een premiedekkingsgraad van 90% tot

95% nodig. Maar ook dit is geen sinecure. Want door de huidige doorsneesystematiek verschilt de mate waarin extra premie-inleg zich ook vertaalt in extra toename in persoonlijk pensioenvermogen weer per leeftijdscohort. Dus ook hier geen triviale keuzes.

■ ONDERBOUWING EVENWICHTIGE BELANGENAFWEGING MET NETTO PROFIJT

De aanpassingen en keuzes in het transitie-FTK hebben impact op verschillende generaties. In het overbruggingsplan onderbouw je de evenwichtigheid van beslissingen met het zogenaamde netto profijt. Netto profijt kijkt in hoeverre de inclusieve marktwaarde van pensioen per leeftijdscohort wijzigt door aanpassingen en keuzes in beleid. De inclusieve marktwaarde is daarbij gedefinieerd als de marktwaarde van de uitkeringen inclusief de waarde van de mogelijke toekomstige indexaties en kortingen minus de in te leggen premies. Deze inclusieve marktwaarde bereken je met behulp van een ALM-model en voorgeschreven economische scenario's van DNB. De berekeningen voor netto profijt zijn complex en kostbaar, en de uitkomsten zijn niet zomaar eenvoudig te interpreteren.

Daarmee is de inzet van netto profijt voor de te maken keuzes in het transitie-FTK naar onze mening onnodig zwaar. Toch lijkt het voor pensioenfondsen wel raadzaam om al wel ervaring op te doen met netto profijt. Netto profijt speelt in het pensioenakkoord een belangrijke rol in de transitie. Namelijk bij de berekening van de persoonlijke pensioenvermogens bij invaren. Door netto profijt al te gebruiken tijdens de transitieperiode, krijgen pensioenfondsbesturen en sociale partners al in een eerder stadium wat meer gevoel bij de ins en outs van netto profijt. En dat kan van grote waarde zijn bij het uiteindelijke invaarmoment.

■ PENSIOENFONDSEN STAAN BEGIN 2022 VOOR MOEILIJKE KEUZES

Kiezen ze wel of niet voor een transitie-FTK? Lastig omdat sociale partners zich op dat moment waarschijnlijk nog niet hebben uitgesproken over een nieuw contract, compensatie en invaren.

Vragen om te stellen aan de bestuurstaafel

- Wel of geen gebruik transitie-FTK? Is het een no-regretkeuze?
- Hoe moeten we de netto profijt plaatjes lezen?
- Is de keuze voor de generieke richtdekkingsgraad niet een impliciete keuze voor de invulling van het contract en invaren?
- Is het evenwichtig om te indexeren boven de 105%? Of hebben we de ruimte nodig voor het initieel vullen van een solidariteitsreserve?
- Wat doen we met de premie en opbouw gedurende de overbruggingsfase?
- Wat gebeurt er als we terug (moeten) vallen op het huidige FTK?
- Willen we starten met een stelsel waar de kans op korten in de toekomst groter wordt door kortingen in het huidige stelsel te voorkomen?

Logisch, want de definitieve wetgeving is voorlopig nog niet bekend, laat staan de lagere regelgeving. En toch moeten pensioenfondsen begin 2022 al kiezen voor het al dan niet gebruik maken van het transitie FTK en daarnaast verschillende keuzes maken over bijvoorbeeld de richtdekkingsgraad en de premiedekkingsgraad.

Van pensioenfondsen waar op voorhand bekend is dat ze er waarschijnlijk niet invaren, wordt verwacht dat zij geen beroep zullen doen op het transitie-FTK. Hier wordt bijvoorbeeld gedacht aan fondsen waar de sponsor een bijstortverplichting heeft. Maar voor veel fondsen zal niet direct duidelijk zijn of er wordt ingevaren. Deze pensioenfondsen kunnen het transitie-FTK gebruiken, maar dit vereist wel een gedegen onderbouwing. Vanwege de mogelijke effecten op generaties krijgt het belanghebbendenorgaan een goedkeuringsrecht op de jaarlijkse overbruggingsplannen. Het verantwoordingsorgaan krijgt een jaarlijks terugkerend adviesrecht ten aanzien van het overbruggingsplan. Bij gebruik van het transitie-FTK moet het pensioenfondsbestuur wel onderbouwen wat er gebeurt als invaren toch niet doorgaat, want dan wordt per direct het huidige FTK weer ongewijzigd van kracht.

■ GEEN NO-REGRET MOVE!

Wij verwachten dat veel pensioenfondsen vanwege de lage dekkingsgraden kiezen voor het transitie-FTK. Veel fondsen zitten al 5 jaar achtereen onder het minimaal vereist eigen vermogen. In het

Bij gebruik van het transitie-FTK moet het pensioenfondsbestuur wel onderbouwen wat er gebeurt als invaren toch niet doorgaat, want dan wordt per direct het huidige FTK weer ongewijzigd van kracht

huidige FTK betekent dit voor veel fondsen in 2022 een onvoorwaardelijke korting. Die korting kan oplopen tot meer dan 15%. In het transitie-FTK is een korting niet direct noodzakelijk en ook niet af te dwingen. Daarbij is invaren volgens het pensioenakkoord de standaard. Als een pensioenfonds kiest voor een richtdekkingsgraad van 95% wordt impliciet al uitgegaan van de keuze voor invaren en deels ook voor een invulling van het contract. Het risico bestaat dat bij niet invaren of een andere keuze binnen de vormgeving van het contract een flinke korting alsnog onvermijdelijk is. Die korting valt dan samen met de introductie van een nieuwe regeling. Een valse start? We zijn van mening dat gebruik maken van het transitie-FTK voor de meeste fondsen een complexe keuze is. En dus zeker geen no-brainer! ●